

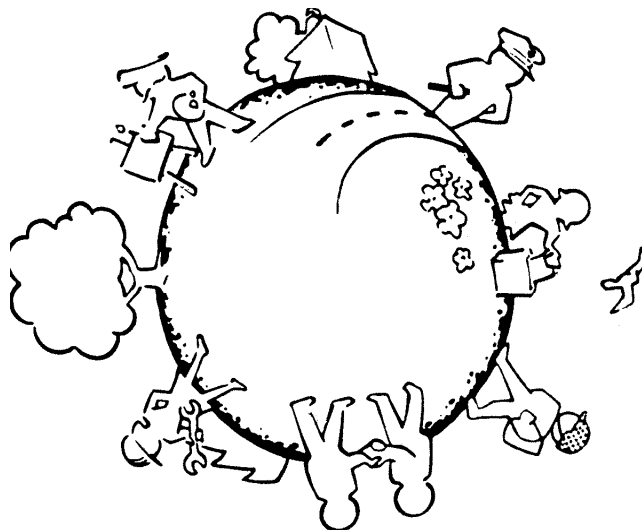
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Παρατηρήσεις - Σχόλια - Επεξηγήσεις

1. «Στις μέρες μας όλο και πιο σημαντικό τμήμα των κανόνων δικαίου βρίσκεται έξω από το Κράτος, όπως π.χ. τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (σ. 14).

Στο σημείο αυτό μπορεί να γίνει αναφορά στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία και δεσμεύει τα Κράτη-μέλη. Οι κανόνες του κοινοτικού δικαίου ισχύουν άμεσα στη χώρα μας και υπερισχύουν όλων των άλλων Ελληνικών κανόνων δικαίου. Εξαιρέση αποτελούν μέχρι στιγμής οι κανόνες του Συντάγματος το οποίο και θεωρείται ο ανώτατος καταστατικός χάρτης της χώρας (παράδειγμα αποτελεί η απαγόρευση ίδρυσης ιδιωτικών Πανεπιστημίων η οποία και απαγορεύεται από το Σύνταγμα παρά τις διαφορετικές διατάξεις της κοινότητας).

Παράδειγμα από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997):

Νέα δικαιώματα για τους πολίτες

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ παρέχει σε κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους συγκεκριμένα δικαιώματα, όπως για παράδειγμα: δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και κοινοτικές εκλογές στο κράτος μέλος, στο οποίο κατοικεί αλλά δεν είναι υπήκοος, εξασφάλιση προστασίας εκ μέρους των διπλωματικών και προξενικών αρχών των άλλων κρατών μελών, στο έδαφος τρίτων χωρών, στις οποίες η χώρα προέλευσής του δεν έχει διπλωματική εκπροσώπηση, δικαίωμα αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθώς και δικαίωμα να απευθύνεται στο Διαμεσολαβητή.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ ενισχύει με νέες διατάξεις τα ατομικά δικαιώματα:

Θεμελιώδη δικαιώματα

«Η ένωση βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών καθώς και του κράτους δικαίου». Στο εξής, κάθε άτομο θα μπορεί να προσφύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τις πράξεις των θεσμικών οργάνων που θεωρεί αντίθετες προς τα θεμελιώδη δικαιώματα. Εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο διαπιστώσει την ύπαρξη «σοβαρής και διαρκούς παραβίασης» των εν λόγω αρχών από κράτος μέλος, τότε μπορεί να αποφασιστεί η αναστολή για το εν λόγω κράτος ορισμένων από τα δικαιώματα αυτά, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος ψήφου στο Συμβούλιο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί ακόμη να αναλάβει κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση «των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας και πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού».

Για το θέμα αυτό ο καθηγητής και η ομάδα μαθητών θα μπορούσε να αναζητήσει πλούσιο πληροφοριακό υλικό και την 15θήμερη έκδοση «Ευρωπαϊκή Επικαιρότητα» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Βασ. Σοφίας 2). Το υλικό αυτό θα μπορούσε να παρουσιαστεί στην τάξη ή και να αποτελέσει αντικείμενο συνθετικής εργασίας.

2. «Τέλος, ένα πολύ μικρό κομμάτι κανόνων δικαίου... από το Κράτος» (σ. 14).

Οι κανόνες δικαίου πηγάζουν είτε από την Πολιτεία (Κράτος), δηλ. από τα αρμόδια νομοθετικά όργανα, είτε από το έθιμο.

Μιλώντας για το έθιμο αναφερόμαστε σε μιαν άλλη διαδικασία παραγωγής κανόνων δικαίου με κύριο χαρακτηριστικό ότι αναφερόμαστε στο άγραφο δίκαιο το οποίο προηγήθηκε του γραπτού δικαίου. Ο τρόπος αυτός παραγωγής κανόνων δικαίου έχει ιδιαίτερα περιοριστεί στις σύγχρονες κοινωνίες.

Την αναγνώριση του εθίμου ως ισοδύναμης με το νόμο πηγής, περιλαμβάνει και ο Αστικός Κώδικας, όπως ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το 1946: «Οι κανόνες δικαίου περιλαμβάνονται εις τους νόμους και τα έθιμα» (άρθρο 1 Α.Κ.).

Για να παραχθεί κανόνας δικαίου από το έθιμο, πρέπει αυτός που το εφάρμοσε να έχει την πεποίθηση ότι εφαρμόζει κανόνα δικαίου, πεποίθηση που γίνεται αποδεκτή από ορισμένη κοινωνία, συνήθως τοπική (βλ. Ν. Παπαντωνίου, Αθήνα 1975).

3. «Όταν αλλάζει ο συσχετισμός των δυνάμεων... αλλάζουν οι νομικοί κανόνες» (σ. 15).

Ενδιαφέρον παράδειγμα στο σημείο αυτό αποτελεί η τροποποίηση του Οικογενειακού Δικαίου (Ν. 1329/1983) η οποία και πραγματοποιήθηκε μετά την καθιέρωση της ισότητας Ελλήνων και Ελληνίδων για πρώτη φορά με το Σύνταγμα του 1975. Σχολιασμός της τροποποίησης αναφέρεται στις σελίδες 240-242 και 249-250 του παρόντος.

Τη σταδιακή μεταβολή των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών που οδηγούν στην ισότητα των φύλων καταγράφει και ο παρακάτω πίνακας:

- 1887:** Η 18χρονη Ελένη Παντελίδου αυτοκτονεί στην Αθήνα επειδή δε γίνεται δεκτή στην Ιατρική Σχολή.
- 1892:** Η Νέα Ζηλανδία δίνει το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες, στις βουλευτικές εκλογές.
- 1894:** Το Πανεπιστήμιο Αθηνών δέχεται την εγγραφή φοιτητριών.
- 1895:** Η Αυστραλία δίνει το δικαίωμα ψήφου. Ακολουθούν οι σκανδιναβικές χώρες.
- 1917:** Δίνεται σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ το δικαίωμα ψήφου.
- 1918:** Αγγλία και Αυστρία δίνουν το δικαίωμα ψήφου.
- 1927:** Η Ελλάδα δίνει δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές.
- 1944:** Η Γαλλία δίνει το δικαίωμα ψήφου.
- 1952:** Η Ελλάδα δίνει το δικαίωμα ψήφου.
- 1953:** Εκλέγεται η πρώτη ελληνίδα βουλευτής, η Ελένη Σκούρα.
- 1956:** Διορίζεται η πρώτη ελληνίδα υπουργός, η Λίνα Τσαλδάρη.
- 1971:** Η Ελβετία δίνει το δικαίωμα ψήφου.

Εργασία για το σπίτι

- ◆ Οι μαθητές να καταγράψουν και να διακρίνουν παραδείγματα κοινωνικών κανόνων και νομικών κανόνων που αφορούν τις σχέσεις τους στα πλαίσια των θεσμών της οικογένειας και του σχολείου.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Ερώτηση αντιστοίχισης

Να γράψετε στο κενό αριστερά το γράμμα του δεδομένου της Β' στήλης, που αντιστοιχεί στο δεδομένο της Α' στήλης.

Α' Σχέσεις	Β' Κανόνες
___ Κανόνες δικαίου ___ Κοινωνικοί κανόνες	1. Ο πολίτης πρέπει να ενδιαφέρεται για τα κοινά. 2. Οι γονείς έχουν την υποχρέωση διατροφής του τέκνου. 3. Οι μαθητές πρέπει να αναπτύσσουν ευγενή άμιλλα. 4. Οι γονείς πρέπει να συζητούν δημοκρατικά με τα παιδιά τους. 5. Ο πολίτης έχει δικαίωμα να εκλέγει τους αντιπροσώπους του. 6. Η σύζυγος διατηρεί υποχρεωτικά το οικογενειακό της επώνυμο. 7. Οι μαθητές των Λυκείων οφείλουν να συμμετέχουν στις προαγωγικές εξετάσεις. 8. Οι σύζυγοι οφείλουν να έχουν σχέσεις αγάπης.

Ερωτήσεις του τύπου «σωστό - λάθος»

Αφού διαβάσετε τις παρακάτω προτάσεις να κυκλώσετε το Σ εάν τις θεωρείτε σωστές και το Λ εάν τις θεωρείτε λανθασμένες.

1. Οι νομικοί κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι υποχρεωτικοί για τον Έλληνα πολίτη.
.....	Σ	Λ
2. Οι κανόνες δικαίου έχουν χαρακτήρα προαιρετικό.
.....	Σ	Λ
3. Δικαιοσύνη είναι η αξία του Δικαίου.
.....	Σ	Λ
4. Οι κανόνες δικαίου πηγάζουν αποκλειστικά από το Κράτος.
.....	Σ	Λ
5. Οι κανόνες δικαίου επιβάλλονται από το Κράτος και με τη βία.
.....	Σ	Λ
6. Το έθιμο αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή κανόνων δικαίου.
.....	Σ	Λ

Ερώτηση πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

- Οι κανόνες δικαίου πηγάζουν:
 - α) από το Κράτος
 - β) από την κοινωνία, ως έθιμα
 - γ) από την Ευρωπαϊκή Ένωση
 - δ) από όλα τα παραπάνω

Ερώτηση συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά στην παρακάτω πρόταση.

- Οι κανόνες δικαίου
 - α) πηγάζουν από τ... .., θεσπίζονται δηλαδή από τα αρμόδια
 - β) έχουν χαρακτήρα και επιβάλλονται ακόμα και με τ... .. από την Πολιτεία.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Να απαντήσετε συνοπτικά σε καθεμιά από τις παρακάτω ερωτήσεις.

1. Γιατί οι Δημοκρατικοί Θεσμοί είναι σημαντικοί για την εφαρμογή των κανόνων δικαίου;
2. Ποιες είναι οι πηγές των κανόνων δικαίου;

Ερωτήσεις ανάπτυξης

Να απαντήσετε σε καθένα από τα παρακάτω θέματα:

1. «Οι κανόνες δικαίου επιβάλλονται και με τη βία από τα κρατικά όργανα».
 - α) Να σχολιαστεί .
 - β) Ποια η θέση του πολίτη που διαφωνεί με συγκεκριμένους κανόνες δικαίου στα πλαίσια ενός Δημοκρατικού καθεστώτος.
2. Ο Α.Κ. στο άρθρο όριζε την υποχρέωση των γονέων να συστήσουν προίκα προς χάριν της κόρης τους. Ο κανόνας αυτός δικαίου καταργήθηκε με το Νόμο 1329/1983 για την ισονομία ανδρών και γυναικών.
 - α) Ποιοι λόγοι επιβάλλουν την αλλαγή των κανόνων δικαίου;
 - β) Ποια υπήρξαν τα αίτια που οδήγησαν στην κατάργηση του παραπάνω κανόνα δικαίου που θεσμοθετούσε την προίκα;

Παρατήρηση: Η εισαγωγή παρουσιάζεται ως μία διδακτική ενότητα. Προτείνεται στο πρώτο μάθημα ο διδάσκων να ξεκινήσει με μια συνολική παρουσίαση του βιβλίου και του τρόπου που θα επεξεργαστεί η τάξη τη διδακτέα ύλη. Σ' αυτή την περίπτωση θα μπορούσε να παρουσιάσει μόνο τις κοινωνικές σχέσεις και τους κανόνες και η υπόλοιπη εισαγωγή να αποτελέσει μια δεύτερη διδακτική ενότητα.

Συνθετική - Δημιουργική Εργασία

- ◆ Η κοινωνική θέση της γυναίκας στη Νεότερη Ελλάδα.
- ◆ Οι μεταβολές που επέφερε η Συνταγματική κατοχύρωση της ισότητας της Ελληνίδας στις οικογενειακές και εργασιακές σχέσεις.
(πηγές από το βιβλίο Ιστορίας και το υλικό του Συμβουλίου Ισότητας, Μουσαίων - Πλάκα)

Η εργασία των μαθητών θα μπορούσε να παρουσιαστεί στην τάξη στα πλαίσια του μαθήματος του Οικογενειακού Δικαίου στο β' τετράμηνο.